

Р.В. Михайлов / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1346>

7. Дікань В.Л., Посохов І.М. Дослідження міжнародних стандартів управління ризиками [Текст] / В.Л. Дікань, І.М. Посохов // Бізнес-інформ. – 2014. - № 1. - С. 314-319

8. Донець О.М. Використання міжнародних стандартів в управлінні ризиками / О.М. Донець, Т.В. Савельєва, Ю.І. Урецька / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.knuba.edu.ua/doc/zbirnyk1/urss6_pdf/36-42.pdf

9. Кулик Г.Ю. Стандартизація ризик-менеджменту: державно-управлінський аспект / Г.Ю.Кулик // Теорія та практика державного управління. - 2012. – Вип. 2 (37) – С. 103-111.

10. ISO 31000:2009, Risk management – Principles and guidelines, provides principles, framework and a process for managing risk. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - <http://www.iso.org/iso/iso31000>.

11. ISO Guide 73 «Risk Management – Vocabulary – Guidelines for use in standards» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=44651

12. ISO / ІЕС 31010:2009 Risk management – Risk assessment techniques [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=51073.

13. ISO / TR 31004:2013 Risk management -- Guidance for the implementation of ISO 31000 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=56610.

УДК 336.77.067:631

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***ЄВДОКИМОВА М.О., К.Е.Н., СТ. ВИКЛАДАЧ,
НАГАЄВА Г.О., ВИКЛАДАЧ,***

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА***

Проаналізовано стан, проблеми та можливі перспективи кредитування у аграрній сфері України. Узагальнено характерні ознаки та обґрунтовано необхідність кредитного забезпечення діяльності сільськогосподарських товаровиробників у сучасних умовах господарювання. Встановлено головні причини, що стримують активізацію кредитних механізмів у агропромисловому комплексі. Визначено найважливіші напрямки кредитування аграрних формувань.

The state and the main problems of the credit mechanism in agriculture of Ukraine.

Summarizes the characteristics and the necessity of collateral activities of agricultural producers in modern economic conditions. The characteristics of the agricultural enterprises that affect their activities with commercial banks. Identified the main causes hindering intensification of credit facilities in the agricultural sector. The basic directions of the stabilization mechanism of agricultural lending units.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна практика фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників не відзначається комплексністю та системністю, має низку недоліків, що не дають змоги задовольнити фінансові потреби аграрних підприємств. Діюча державна фінансова політика щодо регулювання темпів розвитку агропромислового виробництва не забезпечує належного доступу сільськогосподарських товаровиробників до ринку фінансових ресурсів, формування сприятливого інвестиційного середовища та вирівнювання умов господарювання. Необхідність подолання об'єктивних макроекономічних перешкод щодо поліпшення, розширення та ефективного розвитку кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників залишається однією з актуальних проблем аграрного сектору вітчизняної економіки. З часу здобуття Україною незалежності проблеми, пов'язані з кредитуванням сільськогосподарських підприємств, залишаються невирішеними, внаслідок чого фінансовий стан агроформувань з року в рік погіршується. Таким чином, наявність і складність проблем кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників зумовлює необхідність подальшого дослідження теоретичних і практичних питань щодо їх розв'язання.

Зазначимо, що потреба в банківському кредитуванні агроформувань постійно зростає, проте темпи та динаміка розвитку кредитного сектору аграрної сфери залишаються негативними. Це потребує виявлення причин, що продовжують стримувати розвиток банківського обслуговування аграрного сектору України, та розробки пропозицій щодо покращення ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми кредитування досліджуються багатьма науковцями. Вагомий внесок у дослідження та розв'язання зазначених проблем зробили: П.Т. Саблук, М.Я. Дем'яненко, В.М. Алексійчук, О.Д. Василик, А.І. Даниленко, В.К. Збарський, П.А. Лайко, І.О. Лютій, В.Я. Мессель-Веселяк, А.М. Поддєрьогін, О.Є. Гузь, Д.В. Полозенко, В.М. Федосов, І.Г. Кириленко та ін.

Вченими-економістами досліджено основну частину теоретичних, методологічних та прикладних аспектів проблеми забезпечення сільськогосподарських товаровиробників кредитними ресурсами. Проте проблема розвитку банківського кредитування агроформувань досі залишається невирішеною та продовжує загострюватися. Необхідність кредитних ресурсів, без яких сільськогосподарське підприємство як товаровиробник не може існувати, зумовлена специфікою його відтворювального процесу. Останнє, в свою чергу, вимагає врахування об'єктивних вимог галузі в процесі організації її кредитного обслуговування. Зазначимо, що протягом останніх 10 років кредити були і залишаються недоступними через низьку кредитоспроможність, високу ціну позикових коштів та відсутність необхідної для банку застави.

Сільгоспідприємства відчують значний дефіцит саме обігових коштів, який частково покривається за рахунок банківських кредитів та авансування виробництва партнерами. Рівень закредитованості сільгоспідприємств вже не може суттєво зростати, так як "вперся" у вартість наявних застав ліквідного майна. У зв'язку із високою вартістю кредитних ресурсів, сільськогосподарським підприємствам у сьогоденних умовах практично неможливо накопичити власні обігові кошти для динамічного розширеного відтворення виробництва.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сучасних проблем кредитного забезпечення у аграрному секторі та розробка науково-практичних пропозицій щодо їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не дивлячись на відсутність довгострокових кредитних ресурсів, 2013 р для кредитування села став в деякому роді символічним. На банківському ринку почали з'являтися нові гравці, частка аграрних позик в загальному обсязі кредитів виросла в серпні до 6,3 %, досягнувши найвищого значення з жовтня 2009 р. Проте назвати аграрний сектор забезпеченим кредитними ресурсами неможна. Відсотки по позиках досягають 30%, надвисокі вимоги до заставного майна, відсутність повноцінних державних дотацій – все це не дозволяє аграріям нормально розвивати бізнес. За такої вартості кредитних ресурсів в Україні, рівень прибутковості у нашому сільському господарстві, де період обороту капіталу становить майже один рік, має бути надзвичайно високим, щоб разом із забезпеченням виконання зобов'язань перед банками, ще й накопичувати хоча б якісь резерви для підтримання власного існування, не кажучи вже про розширення виробництва.

На жаль, при досягнутій рентабельності сільського господарства

на рівні: 2010 р – 21,1%, 2011 р. – 27%, 2012 р. – 20,5%, сільгоспідприємства змушені працювати практично лише на покриття відсотків за кредитами, тобто на банки. Виключенням є великі компанії, що мають можливість залучати зовнішнє, часто "материнське", фінансування під нижчі відсотки.

За оцінками експертів, загальна потреба галузі в кредитах складає від 90 до 250 млрд. грн, них щорічна потреба в оборотних коштах – 7-8 млрд. грн, решта коштів потрібна на оновлення основних фондів. За даними Національного банку України, в кінці серпня 2012 р. обсяг наданих кредитів агросектору, мисливству і лісовому господарству склав 37 млрд. грн. Значна частина з них – 17,6 млрд. грн – була видана на термін від 1 до 5 років, 10% позик виявилися простроченими. Станом на кінець жовтня 2013 р. загальний обсяг прострочених сільгоспідприємствами кредитів становив 2,6 млрд. грн., при кредитному навантаженні понад 40 млрд. грн. Приблизно такою стелю максимального боргу перед банками залишається протягом останніх 3-5 років. Це означає, що аграрії-позичальники, в основному, вже використали ліміт своїх ліквідних застав для цілей кредитування [3].

Не дивлячись на високий попит, далеко не кожен банк готовий допомогти в довгострокових ресурсах селянам. Банкіри відзначають, що активними на ринку агрокредитування є до 10-15 банків. Так, в кредитуванні малого і середнього бізнесу досягли успіху «Райффайзен банк Аваль», «Креді Агріколь», «Альфа-банк», ПУМБ, VAB; у забезпеченні фінансовими коштами корпоративних клієнтів активно працюють, крім згаданих, також «Укрсиббанк», ПАО «Банк Кредит Дніпро»; у сфері мікрокредитування спеціалізуються «Кредитпромбанк», «Прокредитбанк», а також «Мегабанк» (переважно в Харківській області). Такі фінустанови, як «ОТП Банк», «ВТБ», «Укрсоцбанк» і ін., розглядають агросектор в загальній лінійці кредитування бізнесу [4].

Основними проблемами кредитного забезпечення аграрного сектору економіки є недостатність кредитних ресурсів для забезпечення розширеного відтворення та розвитку середнього і малого бізнесу на селі; висока вартість банківських кредитів; складність процедур одержання кредитів; неможливість надання у заставу земельних ділянок сільськогосподарського призначення або прав оренди на них; відсутність гарантійного механізму при залученні кредитів. Дослідження фінансового забезпечення підприємств АПК, у тому числі сільськогосподарських товаровиробників, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, частка яких у

виробничій діяльності значна, проте недостатня для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку держави й зумовлює необхідність розвивати як банківські, так і партнерські форми кредитування.

За таких умов чи не єдиним способом залучення додаткових фінансових ресурсів для динамічного збільшення виробництва зернових культур в Україні, на сьогодні, є аграрні розписки. Закон України “Про аграрні розписки” від 06.11.2012 року запровадив новий фінансовий інструмент – товаророзпорядчі документи – аграрні розписки, що дозволить агровиробникам поповнювати оборотний капітал, отримувати авансом матеріально-технічні ресурси під заставу майбутнього врожаю [1].

Для забезпечення прозорості використання цього інструменту законом передбачено створення Реєстру аграрних розписок – єдиної інформаційної системи, що містить відомості про обов’язкові реквізити виданих та погашених аграрних розписок. Сьогодні такий Реєстр не створено, що гальмує повноцінне функціонування аграрних розписок, а відтак і подальше нарощування фінансового забезпечення аграрного виробництва, яке вимагається його постійним зростанням .

Враховуючи досвід країн світу щодо пошуку можливих шляхів зниження відсоткових ставок для аграріїв, Урядом було прийнято рішення створити Державний земельний банк. Він має виконувати такі функції: 1 – фінансової установи для надання кредитів вітчизняним сільгосптоваровиробникам; 2 – спеціалізованої установи при іпотечному кредитуванні під заставу землі. Функціонування банку дозволить аграріям залучати кредити за відсотковими ставками, на 2-5% вище облікової ставки НБУ, тобто під 10-12% річних [2].

Висновки. Основними проблемами належного кредитного забезпечення аграрних підприємств є неврахування специфіки і особливостей їх діяльності в процесі банківського кредитування, нестабільна фінансова підтримка держави, низька кредитоспроможність сільгосптоваровиробників.

Важливим чинником для покращення ситуації з кредитуванням має стати земля, оскільки її використання як заставного капіталу може забезпечити для аграрного сектору доступність до кредитних ресурсів і покращення кредитного забезпечення їх діяльності. Провідне місце у системі кредитного забезпечення аграрних підприємств має посісти Державний земельний банк, який повинен стати центром , через який держава зможе проводити фінансово-кредитну політику в аграрному секторі

Введення інституту аграрних розписок на Україні може надати позитивний вплив на розвиток АПК, але тільки за умови ефективного впровадження його норм. Зокрема, необхідно внести необхідні правки щодо статусу аграрної розписки в сам Закон, запустити в роботу Реєстр аграрних розписок, а також визначити порядок оподаткування операцій з ними. Все це дозволить уникнути правової плутанини та ризиків, пов'язаних з податковими наслідками здійснення таких операцій, а отже - підвищить затребуваність цього фінансового інструменту як серед аграріїв, так і з боку банків, небанківських кредитних установ і приватних інвесторів.

Література.

1. Про аграрні розписки: Закон України від 6.11.2012 р. № 5479-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// search.ligazakon.ua](http://search.ligazakon.ua).
2. Державний земельний банк – ефективне управління державними землями та пільгове кредитування малого і середнього бізнесу на селі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// kam-pod.gov/ua](http://kam-pod.gov/ua)
3. Матеріали офіційного сайту Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.minagro.gov.ua](http://www.minagro.gov.ua).
4. Накай О.А. Сучасний стан та проблеми банківського кредитування сільськогосподарських підприємств / О.А. Накай [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.bsfa.edu.ua](http://www.bsfa.edu.ua).

УДК 330.341

ВЕНЧУРНІ ІНВЕСТИЦІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

**ЗАЙКА С.О., ст. викладач,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА**

В статті наведено світовий досвід залучення венчурних інвестицій та розглянуто основні переваги, які надає венчурне підприємництво учасникам економічного процесу. Запропоновано використання венчурного капіталу для фінансування виробництва біопалива.

In the article have been given the world experience of the venture investment's drawing; the main advantages that the venture enterprises gives the participants of the economic processes have been considered here too. There have been also proposed the application of the venture capital for the financing of the biofuels production.